

КЛАСИФІКАЦІЯ СТЯГНЕНЬ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СФЕРІ

Анастасія Олександрівна ВОЛКОВА,

*молодший науковий співробітник Інституту
економіко-правових досліджень НАН України*

Інформаційна сфера суспільної взаємодії на сьогодні виходить на новий пласт як правового регулювання, так і практичної реалізації. Поширення, правової детермінанти обумовлює необхідність ґрунтовного наукового дослідження у даній площині. Враховуючи поширеність інформаційних правопорушень, а також необхідність адекватного державного реагування на їх вчинення актуальним на сьогодні є доктринальний аналіз видів стягнень, котрі можуть бути застосовані за вчинення останніх. Відтак доцільно сконцентрувати увагу на обраній нами проблематиці. Інформаційна сфера на сьогодні перебуває під правовою охороною, зокрема, адміністративного, цивільного, кримінального, трудового та інших галузей права. У межах кожної із них відображені правові механізми, котрі можуть бути застосовані до правопорушників за той чи інший вид протиправного діяння в інформаційній сфері. Дані механізми прийнято йменувати стягненнями, котрі, по-перше, здійснюють захист і охорону порушеного права потерпілої особи, та, по-друге, їхнє застосування надає можливість притягнути винного до відповідальності, крізь призму застосування до останнього негативних наслідків майнового або особистісного характеру. Стягнення за правопорушення в інформаційній сфері можуть бути класифіковані за двома основними критеріями. Перший полягає у галузевій належності, зокрема, у даному разі виокремлюють стягнення, які притаманні для адміністративного, цивільного, трудового (дисциплінарного) права. Другий критерій зводиться до змісту останніх. В даному разі йде мова про стягнення особистісного та майнового характеру. Відтак, нижче коротко окреслимо основні з них.

У межах адміністративного права інформація є тим об'єктом, який прямо та опосередковано перебуває під правовою охороною. Суттєвим недоліком безумовно є розпорошеність відповідних складів адміністративних правопорушень серед різних розділів КУпАП, проте все ж таки наявність відповідної правової охорони позитивно впливає на функціонування інформаційних відносин в Україні. Під адміністративним стягненням у межах адміністративно правової доктрини пропонується розуміти покарання, закріплене санкцією порушеної правової норми чи норми, яка забезпечує її захист та застосовується органами адміністративної юрисдикції до особи, що вчинила адміністративний проступок [1, с.4]. Види адміністративних стягнень відображені у межах ст. 24 КУпАП, проте встановимо, що далеко не всі адміністративні стягнення, визначені даною нормою, можуть бути застосовані до правопорушника за вчинення адміністративно караного діяння в інформаційній сфері. Системний аналіз КУпАП надає можливість

встановити, що за адміністративні правопорушення в інформаційній сфері до правопорушника можуть бути застосовані такі види стягнень, як: попередження; штраф; оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; конфіскація предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; конфіскація грошей, одержаних внаслідок вчинення адміністративного правопорушення. Відтак, коротко окреслимо суть відповідних адміністративно-правових стягнень за правопорушення в інформаційній сфері.

Попередження у межах вітчизняної адміністративно-правової науки розглядається у диференційованій правовій площині. Відтак, можемо встановити, що даний вид стягнення розглядається, як такий, що, по-перше, зорієнтований переважно на виховний ефект, по-друге, пов'язаний із виховно-трудоим впливом, по-третє, є заходом морально-виховного, переконуючого впливу [2, с. 231; 3, с. 12; 4, с. 154]. Відтак, попередження за адміністративні правопорушення в інформаційній сфері – це стягнення не майнового, а особистісного характеру, що має у більшій своїй мірі виховний та превентивний характер. Воно характеризується широким суб'єктним складом, як за тими, суб'єктами, котрі мають повноваження щодо здійснення накладення останнього, так і за суб'єктним складом, на котрих може бути накладено даний вид стягнення. Відтак, попередження може застосовуватися як щодо фізичних, так і юридичних осіб, а накладати дане стягнення, може як суд, так і позасудові інституції. Разом із тим, відзначимо, що саме попередження не завжди являє собою ефективний різновид адміністративного стягнення, що обумовлюється його м'якістю та не завжди власне виховною спрямованістю.

На відміну від попередження штраф, як стягнення майнового характеру є найпоширенішим різновидом за правопорушення в інформаційній сфері, що обумовлено законодавчою конструкцією відображення останнього як єдиного чи хоча б альтернативного покарання у більшості складів інформаційних проступків. Адміністративний штраф характеризується державно-владним примусом, грошовим виховним, правовідновлюваним та запобіжним характером. При цьому головною метою застосування останнього є відшкодування матеріальної шкоди, що була заподіяна потерпілому та державі. Окрім штрафу до майнових адміністративно-правових стягнень за правопорушення в інформаційній сфері відносять, зокрема, й оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення. У межах адміністративно-правової доктрини встановлюють, що даний вид стягнення є специфічним видом грошово-матеріальних стягнень, накладених за вчинення адміністративних проступків із використанням спеціальних предметів, приладів [5, С. 148]. Суть даного різновиду стягнень полягає у тому, щоб позбавити суб'єкта, котрий користується певними об'єктами, що були знаряддям вчинення інформаційного правопорушення, можливості подальшого володіння ними, а відтак і продовження протиправної діяльності. Відзначимо, що на сьогодні конструкції правових норм сформовані таким чином, що даний різновид стягнення застосовується як

додаткове стягнення поруч із штрафом як основним стягненням. Окрім того, практика реалізації та застосування даного адміністративного стягнення за правопорушення в інформаційній сфері у більшій мірі продукує проблематику його реалізації у площині реальної суспільної взаємодії, що обумовлюється складним механізмом його реалізації. Відтак, на сьогодні у межах доктринальних положень неодноразово піднімалося питання щодо необхідності виключення даного різновиду адміністративного стягнення через його мало ефективність.

До майнових стягнень, котрі можуть бути застосовані за інформаційні правопорушення також належить і конфіскація. Конфіскація як адміністративне стягнення полягає у тому, що являє собою примусове позбавлення права приватної власності на певне майно, яке стало знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення. Даний різновид стягнення може бути застосований лише за рішенням суду. Аналізуючи практичну площину застосування даного стягнення, слідє встановити, що даний вид є ефективним правовим впливом на правопорушника, що у певній мірі може стримати потенційних суб'єктів від вчинення протиправних діянь у майбутньому. Таким чином, можемо встановити, що на сьогодні у межах правової площини існує велика кількість адміністративних стягнень, котрі носять як майновий, так і особистісний характер, що можуть бути застосовані до правопорушників у межах притягнення останніх до відповідальності за вчинення порушень законодавства, що регулює інформаційну сферу суспільної взаємодії.

Як було зазначено нами вище окрім адміністративно-правових стягнень, до правопорушників можуть також застосовуватися і стягнення цивільно-правового та дисциплінарного характеру. Встановимо, що цивільно-правові стягнення за правопорушення в інформаційній сфері можуть застосовуватися як на договірній, так і на позадоговірній основі. При цьому, враховуючи нематеріальний характер даного різновиду відповідальності слідє встановити, що в більшості випадків порушення інформаційного законодавства спричиняє порушення нематеріальних прав суб'єктів, а відтак і завдає моральну шкоду. З комплексного аналізу положень Цивільного кодексу та правозастосовчих орієнтирів можемо встановити, що на сьогодні моральна шкода, а відтак, і цивільно-правові стягнення, що можуть застосовуватися як наслідок заподіяння останньої, є оціночною категорією та встановлюється виключно на розсуд суду. У межах правової доктрини пропонується доповнити нормативну базу мінімальними та максимальними межами відшкодування моральної шкоди, адже це зробить процедуру визначення розміру відшкодування моральної шкоди більш чіткою та прозорою [6, с. 57]. Разом із тим, існують також думки, котрі полягають у тому, що з одного боку, правильно, що цивільне законодавство не визначає розміри компенсації моральної шкоди, а з другого – це призводить до різноманіття судової практики, значних диспропорцій розміру присуджених виплат [7, с. 127]. На наше переконання, чіткі граничні межі відшкодування моральної шкоди, зокрема і за правові порушення в інформаційній сфері, будуть ефективно впливати у спектрі практичної площини застосування останніх. Щодо майнової шкоди, котра може бути заподіяна правопорушеннями в

інформаційній сфері, слідує встановити, що реалізація останньої провокує накладення на суб'єкта правопорушника обов'язку відшкодувати майнові збитки, у встановленому законодавством порядку.

Відзначимо, що інформаційні правопорушення можуть бути вчинені і службовими та посадовими особами, через не виконання чи не належне виконання ними своїх посадових обов'язків. Варто встановити, що законодавець на сьогодні визначає два основні різновиди дисциплінарних стягнень, котрі можуть бути застосовані до працівника, службової особи у разі вчинення порушення нею трудової дисципліни, зокрема нехтування нею своїми трудовими обов'язками. Це догана та звільнення. Дані різновиди стягнень визначені КЗпП України та в спеціальних актах законодавства, що обумовлюється їхньою нормативністю та профільністю.

Сфера інформаційних відносин та інформаційного законодавства, враховуючи свою поширеність у межах суспільної взаємодії, не позбавлена протиправних діянь, котрі можуть виникати у ній. Будь-яке протиправне діяння, повинно знаходити адекватне реагування з боку держави, що на сьогодні відображається у межах правових стягнень. Комплексність інформації, як об'єкта правової охорони надає можливість накладення на суб'єктів-правопорушників як майнових, так і особистих, немайнових стягнень, що можуть бути застосовані, як наслідок порушення інформаційного законодавства у адміністративній, дисциплінарній та цивільно-правовій площині.

Список використаних джерел:

1. Хорощак Н.В. Адміністративні стягнення та їх застосування: автореф. дис. канд. юр. наук : спец. 12.00.07 адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право К., 2003. 16 с.
2. Комзюк А.Т. Заходи адміністративного примусу в правоохоронній діяльності міліції: поняття, види та організаційно-правові питання реалізації: Монографія. Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2002. с. 336.
3. Шергин А.П. Административные взыскания по советскому праву: автореф. дисс. канд. юрид. наук. М., 1969
4. Ведерніков Ю.А., Шкарупа В.К. Адміністративне право України: Навч. посібн. К.: центр навчальної літератури, 2005. С. 336
5. Адерейко Т. В. Особливості адміністративних стягнень в Україні, сучасний стан і перспективи. *Молодий вчений*. 2014. № 11(14). С. 146-151
6. Ерделевський А.М. Компенсація моральної шкоди. Москва: МАУП, 1996. 240 с.
7. Кучер В.О. Визначення розміру компенсації моральної шкоди. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2014. Вип. 1. С.120–132